

Province of the
EASTERN CAPE
EDUCATION

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 11

NOVEMBER 2011

**RELIGIESTUDIES V2
MEMORANDUM**

PUNTE: 150

Hierdie memorandum bestaan uit 11 bladsye.

VRAAG 1**1.1 Godsdiens en samelewing: Jagter-versamelaar**

- Jag en versamel was 'n manier van lewe wat sedert die vroeë ontwikkeling van die mens bestaan het.
- Mense het in grotte gewoon.
- Hulle het basse van die bome geëet.
- Hulle was nomadies.
- Hulle het vuur gemaak deur klippe teen mekaar te skuur.
- Hulle het die diere se vleis geëet.
- Hulle het diervelle gedra.
- Gedurende hierdie tyd was daar nie hutte nie.
- Die era was bekend as die Steentydperk omdat die mense klippe gebruik het om diere dood te maak en vuur te maak.
- Rituele het rondom jag gesentreer.

(10)

1.2 Godsdiens en samelewing: Vroeë voedsel produseerders

- Mense het opgehou rondtrek in die soeke na kos en beskutting.
- Mense het hulself begin vestig in permanente gemeenskappe.
- Hulle het begin met die produksie van voedsel.
- Met verloop van tyd het jag minder en minder geword.
- Hulle het begin om skape en koeie by huise aan te hou.
- Hulle het begin om te boer deur te saai of te produseer.
- Hulle het begin om gemeenskappe te vorm.
- Die manier van lewe het verander: hulle het begin om nuwe maniere van lewe in te stel om hul leefstyl te verbeter, bv. pootbakkerie, maak van metaal (soos yster) en kleres te weef.
- Teen hierdie tyd was daar voldoende voorsiening van voedsel.
- Gestruktureerde tipe leierskap was gevorm om groter sosiale groepe te bestuur.

(10)

1.3 Godsdiens en samelewing: Vroeë staat samelewings

- Mense was permanent in gemeenskappe gevestig.
- Hulle het in grootte gegroei.
- Meer sosiale en politieke strukture was nodig.
- In baie gemeenskappe het dit tot die vorming van state gelei waar klein dorpieë of stede onder beheer van 'n leier of koninklike familie gekom het.
- Al die groot wêreldgodsdienste (Islam, Christendom, Judaïsme, Boeddhisme en Hindoeïsme) het tydens die vroeë staat-samelewings begin.
- Groot samelewing soos Afrika, Europa, Indië, Suid-Amerika, en so meer, het tot ingewikkelde samelewings met merkwaardige kulture en kunstige tradisies gegroei wat oor lang afstande met ander samelewing handel gedryf het.
- Weermagte om handelaars en besighede te beskerm was nodig.
- Huishoudelike diere was in hierdie tyd merkwaardiglik gebruik in Judaïsme en Afrika Tradisionele Geloof (ATG).
- Die Egiptenare het gereedskap ontwerp en die beroemde piramides gebou.

- Die Romeine was eerste om paaie in Europa te bou.
  - Teen hierdie tyd het verskillende godsdienste tegnologie gebruik om die evangelie te versprei.
  - In China het Konfusie harmonie bevorder.
- (10)

1.4 Godsdiens en samelewing: Samelewings met 'n meer gevorderde tegnologie

- Baie godsdienste oral in die wêreld het begin om te groei en te verander.
  - Sommige state het tot groot ryke gegroei.
  - Hoe groter die samelewings geword het hoe moeiliker was dit om seker te maak dat al die rykdom en mag gelyk deur almal gedeel word.
  - In die meeste gevalle was die rykdom en leierskap van die samelewing in die hande van 'n paar mense.
  - Of die leier wat die posisie geërf het, of iemand wat dwang gebruik het om beheer van die land en die mense oor te neem.
  - Soos plaasdorpieë tot groot stede gegroei het, het baie samelewing begin om alle vorme van tegnologie te verbeter.
- (10)

1.5 Godsdiens en samelewing: Kontemporêre tegnologie samelewing

- Moderne tegnologiese samelewing het in Europa eers tydens die Industriële Revolusie in die 18de eeu NC ontwikkel.
  - Stoomenjin was uitgevind.
  - Interne verbrandings-enjin (wat krag aan motors gee).
  - Elektrisiteit het die lewens van gemeenskappe verander.
  - Vliegtuie het die lewe makliker gemaak om te reis.
  - Motors, rekenaars en CD-spelers het 'n groot rol in beide godsdiens en samelewing gespeel.
  - Telefoon, faks, e-pos het kommunikasie verbeter.
  - Tegnologie het godsdiens gemeenskappe gehelp om kwaliteit gebou op te rig:
    - Hindoe Tempels,
    - Christen Kerke,
    - Joodse Sinagoges en
    - Moslem Moskees.
- (10)

LW. Die nasiener sal enige akademiese toepaslike punte wat deur die kandidaat gegee of aangebied word aanvaar.

[50]

VRAAG 22.1 2.1.1 Verteenwoordigende simbole

- 'n Verteenwoordige simbool is 'n simbool wat staan vir (vertteenwoordig) iets anders.
- Dit kan soms eenvoudig funksioneer as 'n teken bv. wanneer 'n kruis op 'n gebou gebruik word om 'n plek van aanbidding aan te dui.
- Die kruis is die magtige simbool wat tradisie verteenwoordig asook die sentrale glo in 'n geloof.
- Die kruis herinner Christene aan die dood van Jesus Christus aan die kruis by Golgota.
- Alfa en Omega is ook 'n verteenwoordig simbool en herinner Christene dat Christus die begin en die einde is.
- Hy is die eerste en die laaste.

(10)

2.1.2 Voorstellende simbole

- Dit is iets soortgelyk is aan die ding wat dit voorstel.
- Byvoorbeeld, 'n straatkaart is 'n baie kleiner voorstelling van die werklike landskap.
- In godsdienste is die voorstellende simbool soortgelyk aan die ding waarvoor dit staan.
- In die Ortodokse Christelike tradisie is daar houtskilderye aan die mure, wat ikone genoem word, waarin die heilige volgens oorleweringe teenwoordig is.
- Die ikoon van die Maagd Maria en die baba Jesus is nie Maria en Jesus.
- Wat dit wel 'n ikoon maak is die teenwoordigheid van die heilige wat, soos gesê, in die prent is.
- 'n Ikoon kan 'n klank, 'n woord, 'n gesag, 'n gebaar of 'n houding wees.
- Byvoorbeeld, wanneer die "OM"-klank in die Hindoe- oefening gesing word, word geglo dat dit heilige energie dra.
- Wanneer die Hare Krishna-toegewydes die naam van Krishna sing, glo hulle dat Krishna in die klank van die gesang teenwoordig is.

(10)

2.1.3 Fokus simbole

- Die woord "fokus" verwys na 'n sentrale punt van aandag of belang.
- Dit word gebruik om geloof te fokus.
- Dit is gewoonlik 'n hoofsimbool vir 'n spesifieke tradisie.
- In Judaïsme sluit fokus simbole die Ster van Dawid en die Menorah in.
- In die Christendom sluit fokus simbole die kruis en die vis in.
- In Hindoeïsme is die OM-teken en verskeie gode fokus-simbole.
- Fokus simbole kan gehoor word byvoorbeeld, die oproep tot gebed by die Muezzin in Islam, en die klank "OM" in meditasie in Hindoeïsme.

(10)

2.2 Analiseer soorte rituele en bespreek hul rol in godsdienste

- Eerstens is 'n ritueel 'n stel formele aksies of gedrag met 'n seremoniële doel waar tussenposes binne 'n spesifieke omgewing voorgedra word.
- Verskillende soorte rituele gee betekenis aan verskillende seremonies binne die geloofsgemeenskap.
- Die hoofsoorte rituele is die volgende:
  - Aanbiddingsrituele: dit is rituele wat gereeld beoefen word wat uitdrukking gee aan iemand se geloof bv. daaglikse of weeklikse aanbidding
  - Lewenssiklus rituele: dit is rituele wat aan verskillende fase van 'n individu se lewe gekoppel word bv. besnydenis, huwelik, siekte of dood.
  - Jaarlikse siklusse: dit is rituele wat tydens 'n spesifieke tyd van die jaar plaasvind, bv. feeste: Kersfees van Christene, ens.
  - Gedenk rituele: (rituele van herdenking en nagedagtenis).
  - Offer rituele: baie godsdienste sluit offers as deel van hul rituele in.

ROLLE VAN RITUELE IN GODSDIENSTE

Rolle van rituele wat na gekyk gaan word is sosiale, sielkundige en geestelike perspektiewe.

Sosiale rolle

- Rituele het 'n belangrike sosiale funksie.
- Dit bring mense met gemeenskaplike gelowe en belangstellings saam.
- Daardie mense herdenk en onthou hul geskiedenis.

Sielkundige rolle

- Rituele bevredig 'n deel van menswees wat nie logies verduidelik kan word nie.
- Sommige sit blomme op 'n graf.
- Dit word nie gedoen vir mense wat dood is nie of vir ander om te sien nie, maar dit bevredig 'n diep persoonlike behoefte.
- Die behoefte vir rituele in ons lewens blyk om sy oorsprong in die regterkant van die brein te hê.

Geestelike rolle

- Sulke rituele word beoefen om die bande tussen mense en goddelike te verstewig.
- Die doel van godsdienstige rituele is om die wêreld en die goddelike bymekaar te bring.
- Wanneer 'n paar van die Rooms-Katolieke tradisie die Mis beoefen, word gesê dat die liggaam en die bloed van Jesus een is met water en wyn.

VRAAG 33.1 3.1.1 Teokrasie

- 'n Teokrasie is 'n vorm van regering waarin daar 'n sterk verhouding tussen een besondere godsdiens en regering is.
- Teokrasie verwys na waar godsdiens en staat so nou verbind is, hulle vir alle praktiese doeleindes as een gesien kan word.
- Bekend as teokrasie (regering deur God), het godsdienstige organisasies publieke mag en godsdienstige wette is die van die staat.
- Dit het 'n negatiewe impak op ander godsdienste wat nie noue verbintenis met die regering het nie.
- Hul geloofsisteem neig om oorweldig te word deur die geloofsisteem wat direkte verbintenis met die regering het.
- Dit is geneig om godsdienstige oorloë te lei.
- Laasgenoemde het 'n negatiewe impak op die ekonomie en sosiale lewe van die land.

(10)

3.1.2 Staatsgodsdiens

- 'n Staatsgodsdiens is een met 'n besondere godsdiens wat erken word as die amptelike godsdiens van die land en deur regering ondersteun word.
- Die verhouding tussen godsdiens en staat in hierdie geval kan verskil van land tot land.
- Somtyds word 'n godsdiens erken as die amptelike godsdiens van 'n land maar kry dit nie spesiale voorregte nie.
- Boeddhisme het deur Indië versprei en het Boeddhistsending na lande soos Thailand, Sri Lanka en Laos geneem waar die 'n staatsgodsdiens geword het.
- Alhoewel Boeddhisme nie meer die staatsgodsdiens van hierdie lande is nie, het dit steeds 'n groot invloed op die mense in hierdie lande.
- Die Rooms Katolieke Kerk in Italië het 'n groot invloed in 1984 gehad, veral na die ondertekening van die ooreenkoms bekend as die "Concordat" met die Italiaanse regering.
- In staatsreligie kan ander godsdienste beskerm word afhangende van die land se verhouding.

(10)

3.1.3 Sekularisme

- Die woord sekulêr kom van die Latynse *Saeculum* wat ouderdom of wêreld (hierdie wêreld) beteken).
- 'n Sekulêre staat is nie vyandig tot godsdiens nie.
- Dit is nie toegewyd tot enige besondere godsdiens, godsdienstige tradisie, godsdienstige geloof of beoefeninge nie.
- Die hoofkenmerk van 'n sekulêre staat is die skeiding tussen staat en godsdiens.
- In 'n land waar daar meer as een godsdienstige tradisie is, identifiseer of bevoordeel die staat nie enige godsdienstige organisasie of gemeenskap nie.
- Die hoofdoel van 'n sekulêre staat is om te sien na welsyn al inwoners ongeag tot watter kultuur of godsdiens hulle behoort.
- In terme van godsdiens, al wat die regering hoef te doen is om te verseker dat hulle die wette en regulasie volg en toepas op alle mense.
- Al wat die staat moet doen is om godsdiensvryheid van alle godsdienste te verseker.
- Die regering het geen gesag om mense te adviseer of aan mense voor te skryf watter godsdiens hulle moet volg nie.
- In 'n sekulêre staat is daar nie gesamentlike aktiwiteite tussen godsdiens en staat, ongeag in teorie of praktyk, privaat of openbaar, nie.

(10)

3.2 3.2.1 Die geskiedenis van kolonialisme

- Toe Suid-Afrika onder Britse koloniale beleid was moes alle mense van Suid-Afrika die reëls en regulasies van die koloniale regeerder volg.
- Die Afrikaner mense moes die godsdiens van koloniste volg, bv. Christelike geloof.
- ATG was nie as 'n godsdiens beskou nie, slegs Christendom.
- Afrika-gewoontes, rituele, tradisies en praktyke was as nie-godsdienstig en as heidens beskou.
- Die bekering van Afrikane tot Christene was ook in die politieke en ekonomiese belang van Europese lande wat probeer het om beheer oor die land en mense te verkry.
- Christelike geloof was gebruik om Afrikaan-mense te onderdruk en hulle te verhoed om weerstand teen koloniale oorheersing te bied.
- Baie sendelinge het die Afrikane probeer stop om hul tradisionele geloof te beoefen sodra hulle tot Christelike geloof bekeer het.
- Alles wat Afrikaan was, was as minderwaardig geag ;selfs die name was na Christelike name verander, daarom is daar baie Afrikane met Westerse Name soos John, Jane, Swartbooi, ens.

(10)

3.2.2 Liberalisme

- Baie godsdiensgemeenskappe het die koloniale heerskappy teengestaan.
- Hulle het die rassisme van die Nasionale Party en die manier hoe dit godsdien gebruik het om die mag van Wit Afrikaners sedert 1950's, teengestaan.
- Leiers van verskillende godsdienstige gemeenskappe het byeengekom om deel van hul verskille te sien en saam te staan in hul gemeenskaplike doel vir geregtigheid, gelykheid en nie rassisme.
- Die Inter-Godsdienstige stryd teen apartheid was die skepping van die Wêreld Konferensie vir Godsdien en Vrede (WKGV) in 1984.
- Die grootste godsdienste wat bymekaar gekom het was Hindoeïsme, Judaïsme, Islam en Christendom.
- Die Anti-Apartheid groep het die volgende ingesluit:
  - Suid-Afrikaanse Raad van Kerke (1968)
  - Groepe van Islam (1984)
  - Jode vir Geregtigheid (1985)
- Die grootste godsdienstige en politieke figure in die stryd teen apartheid was:
  - Desmond Tutu, die Aartsbiskop van die Anglikaanse Kerk.
  - Eerw. Dr. Frank Chikane van die Apostoliese Sending Kerk.
  - Eerw. Dr. Allen Boesak van die Apostoliese gereformeerde Kerk in Suid-Afrika.
  - Mahatma Ghandi.

(10)
[50]

VRAAG 4

4.1 Differensieer tussen advertensie en borgskappe.

- Advertensie en borgskappe is nou verbond sodat dit moeilik is om tussen die twee te onderskei.
- In beginsel is advertering 'n openhartige transaksie.
- advertering-uitvoerder van 'n maatskappy kan 'n halwe bladsy in 'n koerant koop en op die helfte plaas wat hy/sy wil.
- Daar is nie 'n direkte verband wat jy betaal en wat jy kry nie.
- Borgskap is meer ingewikkeld.
- Indien 'n maatskappy geld aan 'n sportspan gee, mag hulle verwag om iets daaruit te kry.
- Dit wat hulle terugkry mag ietwat advertering insluit, soos om die borg se embleem op die speler se uitrusting te plaas.
- Borg mag oor 'n lang tydperk wees.
- Advertering is tot 'n spesifieke periode beperk.
- Godsdienstige organisasies word weinig deur advertering en borg bevoordeel.
- Min kerke het toegelaat dat advertensieborde opgesit word en dit is hoe ver dit strek.
- Liefdadigheidsorganisasies wat aan godsdienstige organisasies gekoppel is, kan en doen aansoek vir borgskappe.

(20)

4.2 Wanneer sal jy sekere ontspanningsaktiwiteite as oneties of immoreel beskou? Verduidelik jou siening vanuit godsdienstige oogpunt.

- Wanneer dit neig om skadelik tot mense te wees, bv. rook.
- Hondegevegte is skadelik vir honde wat in die aktiwiteit betrokke is.
- Mense wat hondegevegte toelaat is betrokke in onetiese gedrag.
- Dobbels is oneties omdat dit van kosbare tyd beroof waar hulle iets betekenisvol kon gedoen het.
- Drank is ook oneties omdat dit neig aanleidings gee tot baklei met ander mense.
- Dit kan ook lei tot pleeg van misdaad soos steel, verkrag en moord.
- Die meeste godsdienste is geheel en al gekant teen bogenoemde punte.

LW. Hierdie is 'n oop vraag en enige betekenisvolle argument en punte sal deur die nasien gekrediteer word.

(10)

4.3 Ontwikkel 'n omvattende en uitgebreide verslag oor die etiek van die ontspanning industrie. Sluit in jou verduideliking die betekenis van die woord 'etiek', 'ontspanning' en die siening van twee godsdienste in.

- Dit is 'n feit dat die ontspanningsindustrie baie mense met geleenthede voorsien om hulself te geniet.
- Mense wat geld maak met ontspanning dien hul eie belange en die belange van hul kliente.
- Hulle wil hul werk behou en meer geld maak.
- Om werk te behou en geld te maak kan tot onetiese praktyke lei.
- Etiek verwys na wat reg en verkeerd is.
- Etiek en moraliteit kan wisselgebruik word.
- Ontspanning verwys na vermaaklikheidsaktiwiteite.
- Dit laat mense gelukkig voel.

Die gemeenskaplike onetiese praktyke is:

- Om tydens wedstryde en speletjies te kul – knoeierye (bv. om spelers te betaal om so swak te speel dat mense wat wed, geld verloor).
- Valse beloftes en leuens.
- Kaartjies aanbied, vakansie en geleenthede om mense te ontmoet met die wete dat die dinge nooit sal gebeur nie.
- Die Christendom as godsdiens is geheel en al gekant teen onetiese praktyke soos kullery, wedstrydknoeiery, leuens vertel en dobbel in algemeen.
- Christendom bevorder handwerk en eerlike gewin.

LW. Hierdie is 'n oop vraag en enige akademiese relevante punte sal deur die nasiener gekrediteer word.

(20)
[50]

VRAAG 55.1 5.1.1 Dialoog van die lewe

- Is mees algemeenste vorm van dialoog.
- Verwys na die verhoudings wat mense van verskillende geloofsoortuigings tuis, op skool en in die werkplek ontwikkel.
- Mense vier byvoorbeeld mekaar se verjaarsdae, woon mekaar se trou by en ondersteun mekaar in tye van teenspoed.
- Hulle bespreek nie noodwendig godsdiens nie.
- Hulle steun op waardes van hul verskillende oortuigings en tradisies en op hul gemeenskaplike menslikheid.
- In Suid-Afrika byvoorbeeld, die Joodse organisasie B'nai B'irth.
- Lede bied basiese dienste in hospitale op Kersdag aand. (10)

5.1.2 Dialoog van aksie

- Dialoog is afhanklik van onderlinge begrip en vertroue.
- Baie geleenthede vir gemeenskaplike ontstaan wanneer mense van verskillende geloofsoortuigings meer vertroue opbou en leer om mekaar te vertrou.
- Die verbintenis om alle vorme van ongeregtigheid teen te staan.
- Om die versperrings van ras, geslag of klas af te breek.
- Om onregverdige maatskaplike strukture te bevraagteken.
- Die verbintenis om die gemeenskap in onderwys, gesondheidsorg en maatskaplike dienste te dien.
- Teen die ongelyke verdeling van hulpbronne te stry.
- Onderlinge verband tussen vrede en regverheid te probeer verstaan.
- Inter-kerklike hospies wat terminaal siekte versorg.
- Uitreiking na haweloses, straatkinders en bejaardes.
- Slagoffers van MIV/Vigs te ondersteun. (10)

5.1.3 Dialoog van diskoers

- Gewoonlik die leiers van verskillende geloofsoortuigings wat betrokke is.
- Luister na mekaar in 'n poging om mekaar se godsdiens op 'n dieper vlak te verstaan.
- Om punte van ooreenkomste en verskille te identifiseer.
- Probeer om saam moderne probleme op te los.
- Besprekingsprogramme op televisie.
- Nasionale Forum vir Godsdienstige leiers. (10)

5.2 Bespreek die punte van kritiek met betrekking tot die konflikteorieë.

- Word gesê dat hulle vanuit 'n valse uitgangspunt begin.
- Hulle het 'n baie eensydige siening wat aan konflik 'n allesoorheersende rol toeskryf.
- Die minstens gelykwaarde van altruïsme, spontane samewerking in die lewe onderskat.
- Konsentreer nie net op hoe dinge werk nie.
- Bevorder in werklikheid ook konflik.
- Slaag nie die toetse van ooreenstemming en bruikbaarheid nie.
- Ingeboude vooroordeel.
- Bring nie die feite in berekening dat godsdiens dikwels nie bloot klassebelange steun nie.
- Maar sodanige belange teengestaan.
- Teorieë nie altyd ooreengestem met die werklike rol wat godsdiens in die samelewing speel nie.
- Dus van beperkte nut.
- Beskou materiële dinge as van die uiterste belang.
- Weerspieël nie noodwendig die werklike toedrag van sake nie.
- Ekonomie is sterker as godsdiens.
- Ekonomiese magte sal dus altyd godsdienstige faktore bepaal.
- Ekonomiese beïnvloed godsdiens en godsdiens beïnvloed ekonomie.

(20)
[50]

TOTAAL: 150